

نگاره

نگاهی از منظر جامعه‌شناسی جنایی به مستند «مهین»

گذار از مادری به بزهکاری

شادی عظیم‌زاده*

● هر چند همواره قاتلان سریالی را مردان و مقتولان آنها را زنان تشکیل می‌دهند و غالباً این قتل‌ها با خشونت‌گری‌های جنسی همراه هستند اما نگرش به پرونده مهین، هم از این جهت که اولین قاتل سریالی با جنسیت زن است و هم از این‌نظر که انگیزه قتل‌ها، مالی است و در فرآیند وقوع آنها، اختلالات جنسی یا روانی موجب فقدان قوه تمیزه محرز نیست، نگرشی متفاوت در حوزه جامعه‌شناسی جنایی را می‌طلبد. در تحلیل پرونده‌های چنین مجرمانی از پرونده اصغر بروجردی در سال ۱۳۱۳ گرفته با نزدیک به ۳۳ فقره قتل تا مجید سالک در سال ۱۳۵۹ با ۴۹ فقره قتل، غلامرضا خوشرو (خفاش شب) در سال ۱۳۷۴ با ۹ فقره، سعید حنایی (قاتل عنکبوتی) در سال ۱۳۸۱ با ۱۶ فقره، محمد سسیجه معروف به بیجه در سال ۱۳۸۳ با نزدیک به ۲۰ فقره، فرید بغلانی در سال ۱۳۸۷ با ۱۴ فقره و مهین قدیری در سال ۱۳۸۷ با شش فقره قتل، مطالعه‌ای چندجانبه از رویکردهای جامعه‌شناسی جنایی، زیست‌شناسی جنایی و روان‌شناسی جنایی ضروری خواهد بود.

ن باید از نظر دور داشت آنان محصول تعاملات اجتماعی هستند که در آن پرورش یافته‌اند. اختلال شخصیت ضداجتماعی مهم‌ترین متغیر ارتگزار در بزهکاران است؛ الگوی رفتاری ناسازگارانه بادوام که موجب نقص در میان‌کنش‌های اجتماعی فرد با دیگران شده و وی با بی‌تفاوتی به احساسات و حقوق دیگران، با خودخواهی و نادیده‌گرفتن هنجارهای اجتماعی، سعی در دستیابی به اهداف خود خواهد داشت. «هیرشی» در نظریه کنترل اجتماعی با تأکید بر ضعف در خودکنترلی و تربیت اجتماعی بزهکاران، بر این امر تأکید دارد که جامعه‌پذیری ضعیف و عدم وابستگی به علقه‌های اجتماعی و عاطفی می‌تواند اسباب عدم تعلق به وجدان جمعی را فراهم کرده و مسیر کشمکری ضداجتماعی را هموار کند. فقدان والدی عابرینگر (مادری که برای مهین جایگام مادری را از دست داده است)، ضعف در جایگام مادری خانواده (چه خانواده پدری که در برابر ازدواج زودهنگام وی را یاری نمی‌کنند و چه همسری که به‌دلیل اغتیا و بی‌کاری دیگر جایگاه عاطفی برای مهین ندارد)، فقدان شغل مناسب و وجود فشارهای اقتصادی تمام‌شدنی که او را از مرحله کودک – همسری به مادری جوان و از همسری بدسرپرست به مادری سرپرست خانواده با کودکی معلول و بیمار و با همه‌ای از بدهی‌ها و مشکلات اقتصادی رویه‌رو کرده است، موجب می‌شود مهین که از گذشته، در بطن خانواده هنجارپذیری را نیاموخته است، در بزنگاه دغدغه‌های اقتصادی و خانوادگی، از زیرگذاشتن ارزش‌های حداکثری، به‌سادگی از خط قرمزها عبور کرده و برای دستیابی به نداشته‌های زندگی، از داشته‌های دیگران ولو با سلب حیات‌شان، توفیق حاصل کند. از جمع خوانش «دورکیم» در رهیافت «فشار اجتماعی» و «اتومی» و نگره «هیرشی» در رهیافت «ضعف در خودکنترلی»، می‌توان به تبیین علل اجتماعی آنچه مهین در فرآیند آن قرار گرفته است، دست یافت.

نکته قابل توجه توسل هنجارستیزان به تکنیک‌های خنثی‌سازی است. «مترا» در نظریه‌ای با همین عنوان بیان می‌کند بزهکاران دچار اختلال شخصیت ضداجتماعی – معلوفی به‌وحدان معنای نداشته و با خودمحوری و خودخواهی، حقوق ازدست‌رفته خود را با کنشگری ضداجتماعی تحصیل می‌کنند، غالباً با سازوکارهایی هوشمندانه در مقام توجه رفتارهای خود و خاموش‌کردن «پلیس درون خویش» هستند. تکنیک‌هایی که از این طریق، در نقش قربانی فرو رفته و جامعه را مقصر بدبختی و معضلات خود می‌دانند. این‌گونه احساس گناه و ندامت و گویه‌های «خود-سرزشگر»شان را سبقت کرده و با رد مسئولیت، خویش را قربانی جامعه معرفی می‌کنند. تلاش مهین برای بی‌اهمیت جلوه‌دادن حیات پریشان موضع‌سنجی جنایت‌اش و تأکید بر اینکه آنان را از بین ببران تلاش کند، وجود و نتیجه‌های خود را دیده‌اند انتخاب کرده، حاکی از توسل او به چنین تکنیک‌هایی است.

تحلیل اجتماعی چنین پرونده‌هایی، مبین این واقعیت است که هنجارستیزان و جامعه‌ناپذیران در میان ما شهروندان در حال معاشرت و مراوده و زندگی اجتماعی هستند. آنان نه بیماران روانی در حد فاقد مسئولیت‌گیری‌اند که بر آنها حرجی نباشد و نه آن اندازه که خود می‌پندارند، موجه و قربانی هستند، بلکه آنها با درجاتی از اختلال‌های شخصیتی ناشی از تربیت‌های ناتمام اجتماعی، نیازمند درمانگری‌اند و باید جامعه با پذیرش بخشی از مسئولیت ضدهنجارنشدن آنان برای جبران تلاش کند. وجود نهادهای مدنی و اجتماعی حامی اقشار آسیب‌پذیر و ارائه خدمات بزهپزستی و مراقبتی در پیشگیری از تولید این پدیده‌های ضداجتماعی مؤثر است.

جرم‌شناس و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

۳ کشته بر اثر سقوط جرثقیل در اتوبان بسیج

بررسی‌ها درباره علت سقوط جرثقیل در اتوبان بسیج که به مرگ ۳نفر منجر شد آغاز و پیمانکار پروژه بازداشت شد. سیدجلال ملکی درباره جزئیات این حادثه اظهار کرد: ساعت ۱۲:۱۹ روز گذشته یک مورد حادثه سقوط جرثقیل به سامانه ۱۲۵ آتش‌نشانی و خدمات ایمنی شهرداری تهران اطلاع داده شد. او افزود: بلافاصله نیروهای امدادی به محل حادثه واقع در اتوبان بسیج، انتهای محلاتی اعزام شدند. سخنگوی سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی

حوادث

که پس از واژگون شدن این جرثقیل، دو نفر در لحظات اولیه جان خود را از دست می‌دهند. ملکی افزود: پس از سقوط جرثقیل روی تاکسی نیز مردی حدود ۵۰ساله در آنجا حضور داشت که با تلاش نیروهای آتش‌نشانی رهاسازی و به عوامل اورژانس تحویل داده شد. وی در وضعیت بسیار خطرناکی گرفتار شده بود. همچنین شهردار منطقه ۱۴ با‌بازداشت پیمانکار پارک بسیج خبر داد. عباسی گفت: پیمانکار پارک بسیج طبق قراردادی که با سازمان مشارکت‌های

عکس‌ها، عکس‌های شیرین‌میزبان

۳ کشته بر اثر سقوط جرثقیل در اتوبان بسیج

شهرداری داشت، مسئولیت صرف تا صد نصب و اجرای تجهیزات را داشته است. عباسی با بیان اینکه پیمانکار واحد ایمنی داشت و اقدامات لازم را درباره حفظ ایمنی تجهیزات سنگین رعایت می‌کرد، گفت: با حکم قضائی پیمانکار بازداشت شده است. در همین حال دادسرای جنایی تهران تحقیقاتی را در این باره آغاز کرد این در حالی است که بعد از ظهر دیروز یکی دیگر از مصدومان نیز با وجود اقدامات درمانی فوت شد و تعداد کشته‌شدگان که ۳نفر رسید.

شرق: مأمور قلابی وقتی زن و مردی را در خودرو دید، فرصت را مناسب تشخیص داد و اقدام به اخاذی کرد. این متهم در دادگاه ادعای عجیبی را مطرح کرد و گفت به‌دلیل اینکه تحت تأثیر نصیحت‌های او قرار گرفته بود، با میل خودش به وی پول پرداخت کرد. به گزارش خبرنگار ما، مردی به مأموران پلیس مراجعه کرد و مدعی شد از سوی یک مأمور اخاذی قرار گرفته است. این مرد گفت: من در ماشین بودم که مردی سراغم آمد و گفت مأمور است. او می‌خواست ماشین من را توقیف کند اما گفت اگر به او پول دهم، این کار را نمی‌کند. آن مرد گفت از من به اتهام رابطه نامشروع شکایت شده است. من هم ترسیدم و گفتمم چنین کاری نکرده‌ام. او گفت به‌هرحال، پرونده برایت تشکیل می‌دهیم. بعد من را سوار ماشین خودش کرد و مقابل یک عابریانک ایستاد و از من خواست به او پول بدم. من هم از ترسم قبول کردم چون نمی‌خواستم مشکلی ایجاد شود و خانواده‌ام ناراحت شوند. وقتی پول را دادم او مرا راه کرد و رفت اما من شماره ماشین او را برداشتم. من از آن مرد به‌دلیل آدم‌ربایی و اخاذی شکایت دارم. با شکایت این مرد مأموران شماره خودرو را بررسی و مالک آن را پیدا کردند اما متوجه شدند این فرد چندروزی است که خودرو را خریده و از ماجرای اخاذی خبر ندارد. مأموران با کمک صاحب جدید ماشین مالک قبلی را شناسایی و بازداشت کردند. پلیس متوجه شد این مرد سابقه‌دار و قیلا هم مرتکب اخاذی شده است. متهم بعد از بازداشت مدعی شد شاکي با زنی رابطه نامشروع داشت و او وقتی از موضوع مطلع شد، تصمیم گرفت اخاذی کند اما مرتکب آدم‌ربایی نشده است. پرونده

ادعای عجیب مأمور قلابی که دست به اخاذی زد

از این مرد نگرفتیم، بلکه او فقط سه میلیون تومان من به من پرداخت کرد. در تسم این ماجرا هیچ اجباری در کار نبود. اگر من جعل عنوان کرده یا شاکي را به‌زور سوار خودرو کرده بودم، قطعاً دوربین‌های مداریسته باید آن را ضبط می‌کردند. ضمن اینکه اگر قصد دزدی داشتم، خودروی این مرد را که بسیار هم گران‌قیمت بود برمی‌داشتم. در این هنگام قاضی از متهم پرسید: شما سابقه‌دار هستید و چندباری هم از افرادی که رابطه نامشروع داشته‌اند اخاذی کرده‌اید این شیوه شما بود؟

متهم گفت: من اخاذی نکردم این مرد خودش به من پول داد. شاید فکر می‌کرد من موضوع را به مأموران می‌گویم و از ترس این کار را کرد و بعد که مطمئن شد هیچ اثری از کاری که کرده است وجود ندارد، شکایت کرد. من قبول دارم سابقه‌دار هستم اما قسم می‌خورم نه آدم‌ربایی کردم و نه اخاذی. من فقط با توافق و رضایت مأمور شاکي از او پول گرفتم. زندگی من زندگی بسیار سختی است. من یک دختر ۱۴ساله دارم که دانش‌آموز موفقی است. او از من خواسته است کارهای خلاقم را کنار بگذارم و سالم زندگی کنم. من هم به‌خاطر دخترم سالم زندگی می‌کردم شاکي به دلیل رابطه نامشروعی که داشت، ترسید و از ترس به من پول داد. این اتفاق تقصیر من نبود. من درخواست بخشش از دادگاه دارم. شاکي از من مبلغ کلانی پول خواسته تا رضایت دهد اما من پولی برای پرداخت ندارم اگر داشتم‌که که اصلاً پول او را قبول نمی‌کردم و کار به اینجا نمی‌کشید. قضات شعبه ۲ بعد از گفته‌های متهم برای صدور رای دادگاه وارد شور شدند.

بازگشت کودک ناپدیدشده به آغوش خانواده

می‌خواهد و او را به دکتر برد و بچه به‌همین‌دلیل گریه می‌کند. من بعد از آن پیگیر نشدم و دیدم آن مرد کودک را سوار یک خودرو کرد و از محل دور شدند. چون پای بچه معلولیت داشت، خیلی به او توجه کردم و چهره‌اش در ذهنم ماند و مطمئن هستم او همین کودک است. در شرایطی که اظهارات این زن می‌توانست به سرنخی برای یافتن کودک مفقودی باشد، کارآگاهان زودتر از تصور در این پرونده به نتیجه رسیدند زیرا دو روز بعد از اعلام شکایت، مراکزکی از آنها درباره این کودک سؤال شده بود به استعلام‌ها جواب دادند و در این میان، شیرخورگاه آمنه اعلام

کرد. به‌این‌ترتیب تحقیقات ویژه‌ای آغاز شد. هم‌زمان با اینکه مأموران در حال تحقیق بودند، والدین کودک نیز عکس او را به دیوارهای اطراف محل زندگی‌شان جسیب‌اندند تا اگر کسی از پسرِبچه خبر داد، موضوع را اطلاع دهد. زنی جوان وقتی عکس کودک را دید نزد والدین او رفت و گفت پسرِبچه‌ام را دیده است. او توضیح داد: من بچه را در مرکز میوه‌وبه‌تبار دیدم. مردی دست او را گرفته بود و دنبال خودش می‌کشید. بچه گریه می‌کرد. به‌همین‌دلیل نسبت به موضوع حساس شدم، جلو رفتم و از آن مرد پرسیدم با بچه چه‌کار دارم که او جواب داد فرزند خودش است و

مجازات سنگین ۴ آدم‌ربای خشن

آنها بود که متواری است. سپس دو شاکي دیگر جزئیاتی از این حادثه را توضیح دادند و گفتند: متهمان از اردل‌واوباش محل هستند و سال‌هاست که همین کارها را می‌کنند و پرونده هم دارند. ما از خانواده ضعیفی هستیم و همه دارایی ما یک ماشین شریکی بود که سارقان آن را می‌خواستند. بعد هم هرچه پول و شیء قیمتی داشتیم برداشتند و بردند. آنها همیشه مست می‌کنند و در خیابان با تهدید از مردم باج می‌گیرند. شاکي سوم نیز گفت: آنها ابتدا یوسف، شاکي اول پرونده را با خود بردند و بعد به سراغ ما آمدند و ما را به‌زور سوار ماشین کردند و با خود بردند. قضات شعبه ۵ دادگاه کیفری استان تهران بعد از شنیدن اظهارات شاکت، متهمان را به جایگاه فراخواندند.

پنج قاره

۱۴بارفوران آتشفشان مکزیک دریک‌شب

آتشفشان «پوپوکاتپتِل» یکی از فعال‌ترین آتشفشان‌های مکزیک اواخر هفته گذشته ۱۴ بار در یک شب فوران کرد. آژانس بلایای مکزیک پس از نیمه‌شب چهارشنبه متوجه این فوران‌ها شد. این فوران‌ها از ساعت یک بامداد تا ۷:۱۵ صبح ادامه داشته است. طبق اعلام مرکز پیشگیری از بلایای مکزیک (CENAPRED)، این فوران‌های پشت سر هم «پوپوکاتپتِل» در روز چهارشنبه با یک فوران دیگر در روز پنجشنبه و سه فوران دیگر در روز جمعه ادامه یافت. انتشار بخار، گاز و مقادیر کمی خاکستر در این فوران‌ها گزارش شده است. مرکز پیشگیری از بلایای مکزیک با صدور هشدار زردرنگ به مردم اخطار داده به دلیل خطر پرتاب قطعات سنگ از دهانه آتشفشان از نزدیک‌شدن به «پوپوکاتپتِل» به‌ویژه دهانه آن خودداری کنند. همچنین در صورت بارش باران خطر رانش زمین و جاری‌شدن ذرات آتشفشانی نیز وجود دارد. بنا بر گزارش سی‌ان‌ان، این آتشفشان که در مرکز مکزیک است، بین ایالات «مورلوس» و «وینایا» واقع شده و تا زمان فوران آن در سال ۱۹۹۴

رخداد

شلیک مرگبار پلیس به متهم فراری

● شرق: بازپرس جنایی دستور داد تا درباره پرونده متهم فراری که با شلیک پلیس از پا درآمد تحقیق شود. به گزارش خبرنگار ما، بازپرس غلامی، رئیس شعبه سوم دادسرای جنایی تهران، ساعت ۱۱:۴۵ پنجشنبه هفته گذشته در جریان مرگ مرد ۲۵ساله‌ای قرار گرفت که بر اثر شلیک گلوله جان خود را از دست داده بود. در گزارش اولیه مأمور تماس‌گیرنده به بازپرس غلامی گفت این مرد سه روز قبل پس آنکه هدف گلوله مأموران پلیس قرار گرفت به بیمارستان لقمان انتقال یافت. در گزارش اولیه اعلام شد مرد مجروح بر اثر جراحات وارده به دلیل شلیک گلوله به بیمارستان انتقال یافته.اما در نهایت جان خود را از دست داده است. بنابراین بازپرس جنایی دستور تحقیقات درباره علت هدف قرارگرفتن مرد کشته‌شده را صادر کرد و خود نیز راهی محل شد. در تحقیقات معلوم شد جوان کشته‌شده که محمد نام داشت، از اردل‌واوباش محدوده کلانتری ۱۵۷ بود و زمان وقوع حادثه یکی از درجه‌داران کلانتری که یک استوار دوم است مشغول گشت موتوری بوده که به محمد که سوار خودرو بوده مشکوک شده است. بنابراین مأمور به محمد دستور ایستت داده، اما او توقف نکرده و به سرعت خودرو افزوده و پس از آن تعقیب‌وگریز شروع شده است. به گفته شاهدان عینی، محمد در حین فرار با چند عابر تصادف کرد و همچنین به چند خودرو کوبید و در نهایت هم بین دو ماشین گیر افتاد، اما همچنان سعی داشت فرار کند. در همین حین مأمور پلیس به او رسید و پس از اخطار و شلیک هوایی به سوی محمد تیراندازی کرد. معاینات اولیه جسد حکایت از آن دارد که محمد هدف دو گلوله قرار گرفته بود. یکی از گلوله‌ها به پای چپ متهم خورده و گلوله دیگر نیز به زیر دنده چپ او اصابت کرده بود. در گزارش کلانتری آمده است محمد در زمان حادثه مقداری تریاک همراه داشته که احتمالاً به‌همین‌دلیل از فرمان پلیس سرپیچی کرده است. درحال‌حاضر بازپرس جنایی دستور تحقیق درباره نحوه به‌کارگیری سلاح توسط مأمور پلیس را صادر کرده است، همچنین تحقیقات از شاهدان و دیگر مصدومان حادثه نیز در دستور کار مأموران پلیس قرار دارد. این در حالی است که یکی از مصدومان حادثه که از سوی محمد مجروح شده بود نیز برای مداوا در بیمارستان لقمان بستری است.

نجات معجزه‌آسای مردی از زیر آوار ساختمان

● آتش‌نشنان با تلاش خود موفق شدند مرد جوان ۲۲ساله تبعه افغان را که در زیر آوار ساختمانی در خیابان خواجه‌عبدالله گرفتار شده بود، نجات دهند. در پی تماس شهروندان با سامانه ۱۲۵ مبنی بر وقوع حادثه اوار، ستاد فرماندهی آتش‌نشانی تهران ساعت ۱۶:۱۷ عصر روز جمعه به صورت هم‌زمان نیروهای عملیات ایستگاه ۹۷ را به همراه گروه امداد و نجات ۱۲ به محل حادثه در خیابان خواجه‌عبدالله، خیابان ۲۴ اعزام کرد. اکبر افراسیاب، افسر آماده منطقه سه عملیات آتش‌نشانی تهران، دراین‌باره گفت: در محل حادثه یک ساختمان مسکونی قدیمی سه‌طبقه در حال تخریب وجود داشت که ناگهان بخشی از سقف آن فرو ریخته و یکی از کارگران در زیر تلی از سنگ و خاک گرفتار شد. وی افزود: آتش‌نشنان بلافاصله پس از ایمن‌سازی محل حادثه، با توجه به احتمال ریزش مجدد ساختمان و باقی سقف، با رعایت نکات ایمنی کامل، مشغول آواربرداری از روی این کارگر افغان شدند و بعد از تلاش فراوان توانستند او را زنده از زیر آوار خارج کنند. افراسیاب خاطر‌نشان کرد: این کارگر که از نواحی مختلف بدن دچار آسیب‌دیدگی شده بود، به عوامل اورژانس تحویل داده شد و به بیمارستان انتقال یافت.

شناسایی تیم اینستاگرامی فروش طلسم

● رئیس پلیس فتای استان هرمزگان از کشف پرونده کلاهبرداری و شناسایی فردی جوان و همدستان وی خبر داد که در اینستاگرام طلسم می‌فروختند. سرهنگ «علی‌اصغر افتخاری» گفت: با مراجعه زنی از شهرستان بندرعباس و طرح شکایتی با موضوع کلاهبرداری اینترنتی، پرونده اولیه تشکیل و برای پیگیری در اختیار کارشناسان پلیس فتا قرار گرفت. این مقام مسئول در ادامه گفت: شاکي به علت مشکلات زناشویی با مشاهده تبلیغات کذب و دغل‌کارانه در صفحه‌های اینستاگرام، اقدام به پرداخت هزینه برای خرید انگشتر نگین‌دار با رکاب طلا و به‌ظاهر طلسم موکل‌دار می‌کند. وی بیان کرد: متهم در چند نوبت به بهانه‌های واهی مبلغ ۱۲ میلیون تومان از این زن به شیوه کارت به کارت دریافت می‌کند؛ اما فعالیت‌ترین آتشفشان‌های مکزیک تبدیل شده است.

میانماردرگیر قاجاق انسان

پلیس میانمار از تشکیل ۲۰۰ پرونده قاجاق انسان و دستگیری ۵۵۶ قاجاقچی در این‌باره خبر داد. بر اساس آمار و ارقام منتشرشده از سوی نیروی پلیس مبارزه با قاجاق انسان میانمار، در ۹ماه نخست امسال مجموع ۲۰۰ پرونده قاجاق انسان از سراسر این کشور تشکیل شده و تحت پیگیری قرار گرفته است. از نوانبوه تا سپتامبر امسال، ۵۵۶ قاجاقچی در رابطه با این پرونده‌ها متهم و ۲۹۹ نفر قربانی شدند. فقط در ماه سپتامبر ۲۵ نفر از جمله هفت کودک از قربانیان پدیده قاجاق انسان بودند و ۵۴ قاجاقچی نیز در این رابطه دستگیر شدند. طبق قانون مبارزه با قاجاق انسان که در سال ۲۰۰۵ در میانمار تصویب شد، افرادی که زنان و کودکان را قاجاق‌کنند، به ۱۰ سال حبس، حبس ابد یا جریمه نقدی محکوم می‌شوند و همه پول و دارایی‌های حاصل از قاجاقی نیز از سوی دولت مصادره می‌شود.